

NÁVRH NA USTAVENÍ OBORU HUMANITNÍ ENVIRONMENTALISTIKA (výťah)

Situace, z níž návrh vychází

Ačkoliv je nesporné, že dnešní ekologické problémy jsou způsobeny lidskou činností a orientací lidské kultury vůbec, věda na ně donedávna reagovala především přírodovědným monitorováním škod a hledáním ekologicky příznivých technologií. Postupně však badatelé dospěli víceméně shodně k názoru: příznivý obrat je podmíněn změnou životního způsobu, která vyplývá z dalekosáhlé reorientace lidských hodnot a ze zásadně odlišného chápání místa člověka ve světě. K řešení ekologických problémů jsou proto čím dál tím častěji volány společenské vědy.

Bohužel se však ukazuje, že tyto disciplíny nejsou pro takový úkol připraveny. S tím souvisí jejich váhavost v přijetí ekologicky relevantních témat. Místo nich se jich chopili laikové, kteří se věnují environmentální problematice s nadšením, ale bez potřebných informací, bez adekvátního teoretického a metodologického zázemí. Vezmeme-li navíc v úvahu složitost ekologických procesů, je výsledek nasnadě: humanitní aspekty ekologických problémů jsou u nás (ale často i ve světě) chápány naivně, jsou vulgarizovány a ideologizovány. Jindy bývají vyjádřovány mlhavě a nepřesvědčivě. Není divu, že exaktní vědci tu s despektem mluví o „ekologickém tlachání“. Tato klasifikace se bohužel týká i sdělovacích prostředků. Naše vysoké školy jsou veřejnosti dlužny přípravu „ekologických novinářů“, kteří by environmentálním otázkám rozuměli v dostatečné šíři a hloubce.

Charakter studijního oboru

Z této situace vyplývá nezbytnost institucionalizovaného vysokoškolského vzdělávání v oboru, který by se na pozadí základních znalostí přírodovědných věnoval společenskovědním aspektům ekologických problémů. Jeho cílem by bylo pochopení historických a kulturních zdrojů ekologické krize na

obecné rovině a také adekvátně prohloubené studium možných východisek v konkrétních souvislostech sociálních, ekonomických, politických, právních, religionistických, estetických a dalších.

Výuka by tedy měla zaručit interdisciplinární provázanost mezi přírodovědně chápanou ekologií a dalšími relevantními přírodovědnými obory na straně jedné a humanitními obory na straně druhé. To je jistě ambiciózní cíl. Je přitom zřetelné, že multidisciplinární studium s sebou nese, v porovnání s úzce specializovanými obory, riziko diletantismu – „o všem trochu“. Chceme-li být poctiví, musíme přiznat, že studium současných environmentálních problémů se mu úplně vyhnout nemůže. Podle názorů některých z nás pedagogů je tu povšechná celostní znalost nejen nezbytná, ale dokonce potřebná. Námi navrhovaný typ magisterského studia se nicméně nebezpečí povrchnosti snaží snížit na rozumnou míru tím, že navazuje na solidní základ v určitém oboru absolvovaného stupně bakalářského a že stanovuje penzum povinných předmětů. Kreditní systém studia potom umožní výběrové zaměření prostřednictvím volitelných předmětů.

Obor jsme nazvali „Humanitní environmentalistika“. Název je výsledkem dlouhých úvah, konzultací a rozhodování. Víme, že pojmy „environmentální“, „environmentalistika“, běžné v odborném jazyce, obecný jazykový úzus doposud nepřijal, a jako sociologové to bereme v úvahu. Chceme-li však založit seriózní studijní obor, nesmíme mu hned při jeho ustavení dát do vínku zásadní terminologickou nepřesnost, chybně užívající slova „ekologie“.

Humanitní environmentalistika bude mít formu jednooborového magisterského studia navazujícího na ukončený bakalářský stupeň. V roce 1998 bude zahájena výuka pro absolventy humanitních oborů univerzitního vzdělávání t. j. nejen pro studenty filozofických fakult, ale např. též fakult právnických, ekonomických, teologických, příp. pedagogických. Později bude připravena studijní varianta umožňující humanitně-environmentalistické vzdělávání bakalářů oborů přírodovědných a zemědělských, příp. dalších.

Vybudovaná disciplína by měla v budoucnu vyústit v ustavení postgraduálního studia Humanitní environmentalistiky. Tento typ studia je mimořádně potřebný. Rozšířil by přírodovědecké a technické vysokoškolské vzdělání ekologického zaměření o klíčovou společenskovední dimenzi, pěstovanou v akademicky korektní podobě.

Uplatnění absolventa

Uplatnění absolventů Humanitní environmentalistiky bude možné v institucích, které nevystačí s úzce technickým či přírodovědným pojetím ekologických problémů. Magistři by mohli být zaměstnáni např. v orgánech státní správy, v institucích ochrany přírody, ve spravování chráněných krajinných území a v ekologickém poradenství (tam všude je nezbytná znalost společenských kontextů a prudce roste potřeba komunikovat s občany), v environmentální osvětě a výchově na všech stupních, v profesionalizujících se nevládních ekologických a občanských organizacích, v institucích oprávněných

posuzovat vliv lidské činnosti na životní prostředí (EIA), apod. Zvláštní význam tu spatřujeme v dalším školení bakalářů žurnalistiky.

Hana Librová

Návrh na ustavení Humanitní environmentalistiky byl přijat vědeckou radou a senátem filozofické fakulty Masarykovy univerzity a senátem Masarykovy univerzity. Je zařazen do evidence oborů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Uvádíme jej v tomto sborníku, ač přesahuje rámec prezentovaného projektu. Dokresluje spojení badatelské práce s naším působením učitelským.

